

SORTZE LANAK
ITZULPENAK

Zazpi poema

Federico GARCÍA LORCA
Itzultzailea: Juan Luis ZABALA

Paisaje sin canto

Cielo azul.

Campo amarillo.

Monte azul.

Campo amarillo.

Por la llanura tostada
va caminando un olivo.

Un solo
olivo.

Paisaia kanturik gabe

Zeru urdina.
Landa horia.

Mendi urdina.
Landa horia.

Lautada txigortuan
olibondo bat oinez.

Olibondo
bakarra.

Adivinanza de la guitarra

En la redonda
encrucijada,
seis doncellas
bailan.

Tres de carne
y tres de plata.
Los sueños de ayer las buscan,
pero las tiene abrazadas
un Polifemo de oro.
¡La guitarra!

Gitarraren igarkizuna

Bidegurutze
biribilean,
sei dontzeila
dantzan.
Hiru haragizko
eta hiru zilarrezko.
Atzoko ametsak haien bila,
baina besarkatuak ditu
urrezko Polifemo batek.
Gitarra!

Romance de la luna, luna

La luna vino a la fragua
Con su polisón de nardos
El niño la mira, mira
El niño la está mirando.

En el aire conmovido
Mueve la luna sus brazos
Y enseña, lúbrica y pura
Sus senos de duro estaño.

Huye luna, luna, luna
Si vinieran los gitanos
Harían con tu corazón
Collares y anillos blancos.

Niño, déjame que baile
Cuando vengan los gitanos
Te encontrarán sobre el yunque
Con los ojillos cerrados.

Huye luna, luna
Luna, que ya siento sus caballos
Niño, déjame
No pises mi blancor almidonado.

El jinete se acercaba
Tocando el tambor del llano
Dentro de la fragua, el niño
Tiene los ojos cerrados.

Por el olivar venían
Bronce y sueño, los gitanos
Las cabezas levantadas
Y los ojos entornados.

¡Cómo canta la zumaya!
Ay, ¡cómo canta en el árbol!
Por el cielo va la luna
Con un niño de la mano.

Dentro de la fragua lloran
Dando gritos, los gitanos
El aire la vela, vela
El aire la está velando.

Ilargi, ilargiaren erromantzea

Ilargia sutegira etorri zen
bere zurezko polisoiarekin.
Haurra begira du, begira.
Haurra hari begira dago.

Aire hunkituan
ilargiak besoak mugitzen ditu
eta erakusten, labain eta aratz,
eztainu gogorreko bularrak.

Ihes egin ilargi, ilargi, ilargi.
Ijitoak baldin baletoz,
zure bihotzarekin egingo lituzkete
idunekoak eta eraztun zuriak.

Utzi dantzatzen, umea
ijitoak etortzen direnean,
ingude gainean aurkituko zaituzte
begitxo txikiak itxita.

Ihes egin ilargi, ilargi, ilargi,
sentitzen baititut jada haien zaldiak.
Ume, utz nazazu, ez zapaldu.
nire zurtasun almidoitua.

Zaldizkoa hurbiltzen ari zen
lautadaren danborra joz.
Sutegiaren barruan umeak
begiak itxita ditu.

Olibaditik zetozen,
brontze eta amets, ijitoak.
Buruak altxatuta
eta begiak itxita.

Nola kantatzen duen apo-hontzak,
Oi nola kantatzen duen zuhaitzean!
Zeruan zehar dabil ilargia
umeari eskutik helduta.

Sutegiaren barruan negarrez
ari dira, ijitoak oihuka.
Aireak beila egiten dio, beila.
Airea hura beilatzen ari da.

Reyerta

A Gloria Giner y Fernando de los Ríos

En la mitad del barranco
las navajas de Albacete,
bellas de sangre contraria,
relucen como los peces.

Una dura luz de naipe
recorta en el agrio verde
caballos enfurecidos
y perfiles de jinetes.

En la copa de un olivo
lloran dos viejas mujeres.
El toro de la reyerta
su sube por la paredes.
Ángeles negros traían
pañuelos y agua de nieve.
Ángeles con grandes alas
de navajas de Albacete.

Juan Antonio el de Montilla
rueda muerto la pendiente
su cuerpo lleno de lirios
y una granada en las sienas.
Ahora monta cruz de fuego,
carretera de la muerte.

El juez con guardia civil,
por los olivares viene.
Sangre resbalada gime
muda canción de serpiente.
Señores guardias civiles:
aquí pasó lo de siempre.
Han muerto cuatro romanos
y cinco cartagineses.

La tarde loca de higueras
y de rumores calientes
cae desmayada en los muslos
heridos de los jinetes.

Y ángeles negros volaban
por el aire del poniente.
Ángeles de largas trenzas
y corazones de aceite.

Liskarra*Gloria Ginerri eta Fernando de los Ríosi*

Amildegiaeren erdian
 Albaceteko labanak,
 aurkarien odolez eder,
 distiratsu daude arrainen gisa.

Karta-argi gogor batek
 zaldi suminduak
 eta zaldizkoen profilak
 ebakitzen ditu berde garratzean.

Olibondo baten kukulan
 negarrez ari dira bi emakume zahar.

Liskarraren zezenak
 paretetan gora egiten du.
 Aingeru beltzek zapiak
 eta elur-ura zekartzaten.

Albaceteko labanazko
 hegal handiko aingeruak.

Juan Antonio Montillakoa
 hilik doa biraka pendizean,
 gorputza liliz beteta
 eta mingrana bat lokietan.
 Orain suzko gurutze gainean dabil
 heriotzaren errepidea.

Epailea, guardia zibil batekin,
 olibondoan artetik dator.
 Odol irristatuak auhendatzen du
 mutu suge-kantua.

Guardia zibil jaunak:
 hemen betikoa gertatu zen.

Lau erromatar
 eta bost kartagotar hil dira.

Pikondo eta zurrumurru berok
 zoratutako arratsaldea
 zorabiatu erortzen da
 zaldizkoen izter zaurituetan.

Eta aingeru beltzak zebiltzan hegan
 sartaldeko airean zehar.

Txirikorda luzeko eta
 olioeko bihotzeko aingeruak.

Romance sonámbulo

Verde que te quiero verde.
Verde viento. Verdes ramas.
El barco sobre la mar
y el caballo en la montaña.
Con la sombra en la cintura
ella sueña en su baranda,
verde carne, pelo verde,
con ojos de fría plata.
Verde que te quiero verde.
Bajo la luna gitana,
las cosas le están mirando
y ella no puede mirarlas.
Verde que te quiero verde.
Grandes estrellas de escarcha,
vienen con el pez de sombra
que abre el camino del alba.
La higuera frota su viento
con la lija de sus ramas,
y el monte, gato garduño,
eriza sus pitas agrias.
¿Pero quién vendrá? ¿Y por dónde...?
Ella sigue en su baranda,
verde carne, pelo verde,
soñando en la mar amarga.
Compadre, quiero cambiar
mi caballo por su casa,
mi montura por su espejo,
mi cuchillo por su manta.
Compadre, vengo sangrando,
desde los montes de Cabra.
Si yo pudiera, mocito,
ese trato se cerraba.
Pero yo ya no soy yo,
ni mi casa es ya mi casa.
Compadre, quiero morir
decentemente en mi cama.

Erromantze somnanbulua

Berde nahi zaitudala berde.
Haize berdea. Adar berdeak.
Ontzia itsaso gainean
eta zaldia mendian.
Itzala gerrian, emakumea
ametsetan dago bere eskudelean,
haragi berdea, ile berdea,
zilar hotzezko begiak.
Berde nahi zaitudala berde.
Ilargi ijitoaren azpian,
gauzak begira daude
eta berak ezin die begiratu.

Berde nahi zaitudala berde.
Antzizarrezko izar handiak datoz
goiz-albaren bidea irekitzen duen
itzalezko arrainarekin.
Pikondoak bere haizea igurzten du
bere adarren lizpaperarekin,
eta mendiak, katu isil-lapur,
bere agabe garratzak lazten ditu.
Baina nor etorriko da? Eta nondik...?
Emakumeak bere eskudelean jarraitzen du,
haragi berdea, ile berdea,
itsaso garratzean ametsetan.

Adiskide, aldatu nahi dut
nire zaldia haren etxearen truke,
nire zela-aberea haren ispiluaren truke,
nire labana haren mantaren truke.
Adiskide, odoletan nator
Cabrako mendietatik.
Nik ahal banu, mutiko,
tratu hau itxiko litzateke.
Baina ni ez naiz jada ni,
ezta nire etxea jada nire etxea ere.
Adiskide, hil egin nahi dut
duintasunez nire ohean.

De acero, si puede ser,
con las sábanas de holanda.
¿No ves la herida que tengo
desde el pecho a la garganta?
Trescientas rosas morenas
lleva tu pechera blanca.
Tu sangre rezuma y huele
alrededor de tu faja.
Pero yo ya no soy yo,
ni mi casa es ya mi casa.
Dejadme subir al menos
hasta las altas barandas,
dejadme subir, dejadme,
hasta las verdes barandas.
Barandales de la luna
por donde retumba el agua.
Ya suben los dos compadres
hacia las altas barandas.
Dejando un rastro de sangre.
Dejando un rastro de lágrimas.
Temblaban en los tejados
farolillos de hojalata.
Mil panderos de cristal,
herían la madrugada.
Verde que te quiero verde,
verde viento, verdes ramas.
Los dos compadres subieron.
El largo viento, dejaba
en la boca un raro gusto
de hiel, de menta y de albahaca.
¡Compadre! ¿Dónde está, dime?
¿Dónde está mi niña amarga?
¡Cuántas veces te esperó!
¡Cuántas veces te esperara,
cara fresca, negro pelo,
en esta verde baranda!

Altzairuzkoa, ahal izanez gero,
holandazko izarekin.
Ez al duzu ikusten nire
bularretik eztarrirainoko zauria?
Hirurehun arrosa beltzaran
dauzka zure papar zuriak.
Zure odolak jariatu eta usaindu egiten du
zure gerruntzearen inguruan.
Baina ni ez naiz jada ni,
ezta nire etxea jada nire etxea ere.
Utzidazue sikiera igotzen
eskudel gorenetara,
utzidazue igotzen, utzidazue,
eskudel berdeetaraino.
Ilargiaren eskubandak
uraren burrunbaren leku.

Igotzen ari dira bi adiskideak
eskudel gorenetara.
Odol arrasto bat utziz.
Malko arrasto bat utziz.
Dardarka zeuden teilatuetan
latorrizko faroltxoak.
Nire kristalezko panderoek
egunsentia zauritzen zuten.

Berde nahi zaitudala berde,
haize berdea, adar berdeak.
Bi adiskideak igo egin ziren.
Haize luzeak zapore arraroa
uzten zuen ahoan,
behazun, menda eta albakazkoa.
Adiskide! Non dago, esadazu?
Non dago nire neskato mingotsa?
Zenbat bider egon zen zure zain!
Zenbat bider zure zain
aurpegia fresko, ilea beltz,
eskudel berde honetan!

Sobre el rostro del aljibe
se mecía la gitana.
Verde carne, pelo verde,
con ojos de fría plata.
Un carámbano de luna
la sostiene sobre el agua.
La noche se puso íntima
como una pequeña plaza.
Guardias civiles borrachos,
en la puerta golpeaban.
Verde que te quiero verde.
Verde viento. Verdes ramas.
El barco sobre la mar.
Y el caballo en la montaña.

Uharkaren aurpegiaren gainean
kulunkatzen zen emakume ijitoa.
Haragi berdea, ile berdea,
zilar hotzezko begiekin.
Ilargizko izotz-kandela batek
eusten dio ur gainean.
Gaua intimo jarri zen
plaza txiki baten antzera.
Guardia zibil mozkorrek
jotzen zuten atea.
Berde nahi zaitudala berde.
Haize berdea. Adar berdeak.
Ontzia itsaso gainean.
Eta zaldia mendian.

Romance de la Guardia Civil Española

*A Juan Guerrero,
cónsul general de le Poesía*

Los caballos negros son.
Las herraduras son negras.
Sobre las capas relucen
manchas de tinta y de cera.
Tienen, por eso no lloran,
de plomo las calaveras.
Con el alma de charol
vienen por la carretera.
Jorobados y nocturnos,
por donde animan ordenan
silencios de goma oscura
y miedos de fina arena.
Pasan, si quieren pasar,
y ocultan en la cabeza
una vaga astronomía
de pistolas inconcretas.
¡Oh ciudad de los gitanos!
En las esquinas banderas.
La luna y la calabaza
con las guindas en conserva.
¡Oh ciudad de los gitanos!
¿Quién te vió y no te recuerda?
Ciudad de dolor y almizcle,
con las torres de canela.
Cuando llegaba la noche,
noche que noche nochera,
los gitanos en sus fraguas
forjaban soles y flechas.
Un caballo malherido,
llamaba a todas las puertas.
Gallos de vidrio cantaban
por Jerez de la Frontera.
El viento, vuelve desnudo
la esquina de la sorpresa,
en la noche platinoche
noche, que noche nochera.

Espainiako Guardia Zibilaren erromantzea

*Juan Guerrero
Poesiaren kontsul nagusiari*

Beltzak dira zaldia.
Ferrak beltzak dira.
Kapen gainean tinta eta argizarizko
orbanek egiten dute distira.
Berunezkoak dituzte burezurak,
horregatik ez dute negar egiten.
Txarolezkoa arima,
errepidean datoz.
Konkortuta eta gaueko,
goma ilunezko isiltasunak
eta harea finezko beldurrak
agintzen dituzte dabilzan lekuan.
Pasatzen dira, pasatu nahi badute,
eta pistola zehaztugabeen
astronomia lauso bat
ezkutatzen dute buruan.

Oi ijitoen hiri!
Izkinetan banderak.
Ilargia eta kuia
gingak kontserban dituztela.
Oi ijitoen hiri!
Nork, zu ikusita, ez zaitu oroitzen?
Minaren eta musketaren hiri,
kanelazko dorreekin.

Gaua heltzen zenean,
gau gautu gautarra,
eguzkiak eta geziak forjatzen zituzten
ijitoek beren sutegetan.
Zaldi zauritu bat ari zen
ate guztietan deika.
Beirazko oilarrek kantatzen zuten
Jerez de la Fronteran.
Zoriaren izkina
biluzten du ezustearen haizeak,
gau gauzilarrean,
gau gautu gautarrean.

La Virgen y San José
perdieron sus castañuelas,
y buscan a los gitanos
para ver si las encuentran.
La Virgen viene vestida
con un traje de alcaldesa,
de papel de chocolate
con los collares de almendras.
San José mueve los brazos
bajo una capa de seda.
Detrás va Pedro Domecq
con tres sultanes de Persia.
La media luna, soñaba
un éxtasis de cigüeña.
Estandartes y faroles
invaden las azoteas.
Por los espejos sollozan
bailarinas sin caderas.
Agua y sombra, sombra y agua
por Jerez de la Frontera.
¡Oh ciudad de los gitanos!
En las esquinas banderas.
Apaga tus verdes luces
que viene la benemérita.
¡Oh ciudad de los gitanos!
¿Quién te vio y no te recuerda?
Dejadla lejos del mar,
sin peines para sus crenchas.
Avanzan de dos en fondo
a la ciudad de la fiesta.
Un rumor de siemprevivas
invade las cartucheras.
Avanzan de dos en fondo.
Doble nocturno de tela.
El cielo, se les antoja,
una vitrina de espuelas.

Ama Birjinak eta San Josek
kriskitinak galdu zituzten,
eta ijitoen bila dabilta,
ea aurkitzen dituzten.
Alkate jantzi batez
jantzita dator Ama Birjina,
txokolate paperezkoa
almendrazko lepokoekin.
San Josek besoak mugitzen ditu
zetazko kapa baten azpian.
Pedro Domeneq doa atzean
Pertiako hiru sultanekin.
Ilargi erdiak zikoinaren estasiarekin
egiten zuen amets.
Estandarteek eta farolek
inbaditzen dituzte zabaltzak.
Aldakarik gabeko dantzariak
ispiluetan ari dira intzirika.
Ura eta itzala, itzala eta ura
Jerez de la Fronteran.

Oi ijitoen hiri!
Izkinetan banderak.
Itzali zure argi berdeak
benemerita dator eta.
Oi ijitoen hiri!
Nork, zu ikusita, ez zaitu oroitzen?
Utz ezazue itsasotik urrun,
artesianzako orrazirik gabe.

Binaka egiten dute aurrera
festaren hirira.
Betibizien zurrumurru batek
kartutxerak inbaditzen ditu.
Binaka egiten dute aurrera.
Oihalezko nokturno bikoitza.
Ezproien beira-arasa
begitantzen zaie zerua.

La ciudad libre de miedo,
multiplicaba sus puertas.
Cuarenta guardias civiles
entran a saco por ellas.
Los relojes se pararon,
y el coñac de las botellas
se disfrazó de noviembre
para no infundir sospechas.
Un vuelo de gritos largos
se levantó en las veletas.
Los sables cortan las brisas
que los cascos atropellan.
Por las calles de penumbra
huyen las gitanas viejas
con los caballos dormidos
y las orzas de monedas.
Por las calles empinadas
suben las capas siniestras,
dejando detrás fugaces
remolinos de tijeras.

En el portal de Belén
los gitanos se congregan.
San José, lleno de heridas,
amortaja a una doncella.
Tercos fusiles agudos
por toda la noche suenan.
La Virgen cura a los niños
con salivilla de estrella.
Pero la Guardia Civil
avanza sembrando hogueras,
donde joven y desnuda
la imaginación se quema.
Rosa la de los Camborios,
gime sentada en su puerta
con sus dos pechos cortados
puestos en una bandeja.
Y otras muchachas corrían
perseguidas por sus trenzas,
en un aire donde estallan
rosas de pólvora negra.

Hiriak, beldurrik gabe,
bere atea biderkatzen zituen.
Berrogei guardia zibil
jo eta su sartu dira haietan.
Erlojuak gelditu ziren,
eta botiletako koñaka
azaroz mozorrotu zen
susmorik ez pizteko.
Oihu luzeen hegaldi bat
altxatu zen haize-orratzetan.
Sableek apatxek zanpatutako
brisa mozten dute.
Ilunantzaren kaleetan ihesi doaz
emakume ijito zaharrak
lo dauden zaldiekin
eta txanponetzko ontziekin.
Kale malkartsuetan zehar
kapa makurrak igotzen dira,
atzean utziz guraizezko
zurrunbilo iheskorrak.

Belengo estalpean
ijitoak biltzen dira.
San Josek, zauriz josia,
hildako dontzeila bat janzen du.
Fusil zorrotz egoskorrek
gau osoan jotzen dute.
Ama Birjinak haurrak
sendatzen ditu izar adurtxoak.
Baina Guardia Zibilak
suteak ereinez egiten du aurrera,
haietan, gazte eta biluzik,
erretzen da irudimena.
Camboriotarreneko Rosa
intziri egiten ari da bere atarian
bere bi bular moztuak
erretilu batean jarrita.
Eta beste neskatxa batzuek
korrika egiten zuten euren txirikordek jazarriak,
bolbora beltzezko arrosek
leher egiten duten aire batean.

Cuando todos los tejados
eran surcos en la tierra,
el alba meció sus hombros
en largo perfil de piedra.

¡Oh, ciudad de los gitanos!
La Guardia Civil se aleja
por un túnel de silencio
mientras las llamas te cercan.

¡Oh, ciudad de los gitanos!
¿Quién te vio y no te recuerda?
Que te busquen en mi frente.
juego de luna y arena.

Teilatu guztiak
lurrean ildo zirenean,
egunsentiak sorbaldak kulunkatu zituen
harrizko profil luzean.

Oi ijitoen hiri!
Guardia Zibila urruntzen ari da
isiltasunezko tunel batean zehar
sugarrek inguratzen zaituzten bitartean.

Oi ijitoen hiri!
Nork, zu ikusita, ez zaitu oroitzen?
Bila zaitzatela nire kopetan.
Ilargiaren eta harearen jolas.

Gacela IX. Del amor maravilloso

Con todo el yeso
de los malos campos,
eras junco de amor, jazmín mojado.

Con sur y llamas
de los malos cielos,
eres rumor de nieve por mi pecho.

Cielos y campos
anudaban cadenas en mis manos.

Campos y cielos
azotaban las llagas de mi cuerpo.

IX. gazela. Maitasun zoragarriarena

Landa gaiztoetako
igeltsu guztiarekin,
maitasunezko ihia zinen, jasmin bustia.

Zeru gaiztoetako
hegoaldearekin eta sugarrekin,
elurraren zurrumurru zara nire bularrean zehar.

Zeruek eta landek
kateak korapilatzen zizkidaten eskuetan.

Zelaiak eta zeruak
nire gorputzeko zauriak astintzen ari ziren.

Arrotz urkatua*

Philip K. DICK

Itzultzailea: Juan Luis ZABALA

Bostak puntuan zirela, Ed Loycek bere burua txukundu, kapela eta txaketa jantzi, autoa atera eta hiria zeharkatu zuen bere telebista aparatuen dendarantz. Bizkarrean eta sorbaldetan mina zeukan, sotoko lurra ateratzen eta atzeko patiora eramaten ibiltzearen ondorioz. Nolanahi ere, berrogei urteko gizona izateko, oso ondo egin zuen lana. Aurreztutako diruarekin, Janetek pitxer berria erosi ahal izango zuen, gustatzen zitzaion zimenduak berak konpontzeko ideia.

Iluntzen hasita zegoen. Mendebaldeko eguzkiak izpi luzeak jaurtitzen zituen nekatuta eta umore txarrez lanetik itzultzen ari ziren langile presatuen gainera; bultoz eta paketez zamatutako emakumeak eta unibertsitateko ikasleak funtzionarioekin, exekutiboekin eta idazkariekin nahasten ziren. Gorrian zegoen semaforo baten aurrean gelditu zuen Packard autoa, eta berriro jarri zuen martxan. Denda irekita egon zen bera bertan egon gabe. Doi-doi iritsiko zen afalordura bitarteko tartean lagundu, eguneko kontaduriari gainbegiratu egin eta are berak pare bat salmenta ixteko.

Abiadura motelean gidatu zuen kalearen erdian zegoen karratu berderaino, hiriko parkean. Ez zegoan aparkatzeko leku librerik LOYCE TELEBISTA APARATUAK — SALMENTA ETA KONPONKETAK idazkunaren aurrean. Maldizio bat bota zuen ahopean eta maniobra bat egin zuen U bat marraztuz autoarekin. Karratu berde txikiaren aurretik pasatu zen berriro, iturri, banku eta farola bakartien ondoan.

Zerbait zegoen faroletik zintzilik. Bulto moldegabe eta iluna, haizeak leun kulunkatua. Maniki moduko bat. Loycek leihatila jaitsi eta burua

---

[*] Jatorrizko izenburua: "The Hunging Stranger". Urtea: 1953

atera zuen. Zer demontre zen hura? Iragarkiren bat? Batzuetan Merkataritza Ganberak iragarkiak jartzen zituen plazan.

Beste bira bat egin zuen U forma marraztuz, Parkearen aurretik pasatu zen eta bulto ilunari erreparatu zion arretaz. Ez zen maniki bat. Eta iragarki bat izatekotan oso arraroa zen. Garondoko ilea laztu zitzaion eta listua irentsi zuen. Izerdiak aurpegia eta eskuak estali zizkion.

Gorputz bat zen. Giza gorputza.

—Begira! —oihu egin zuen Loycek—. Irten kalera!

Don Fergusson patxadatsu irten zen dendatik eta duintasunez lotu zituen txaketa marradunaren botoiak.

—Negozio bikaina zeukaat esku artean, Ed. Ezin diat morroia arreta gabe utzi barruan.

—Ikusten al duk? —Edek iluntasun gero handigorantz zuzendu zuen atzamarra. Farola ageri zen zeruaren aurrean; zutoina eta kulunkatzen ari zen bultoa—. Hor zegok. Noiztik ote dago? —Ahotsa altxatu zuen, urduri—. Itsu bihurtu al da jende guztia ala? Aurretik pasatzen dituk alegia deus ez.

Don Fergussonnek zigarro bat piztu zuen patxadaz.

—Lasai, motel! Motibo on bat egongo duk hori hor egon dadin.

—Motibo bat! Zer motibo arraio?

Fergussonnek sorbaldak altxatu zituen.

—Bide Segurtasuneko Batzordeak Buick zirtzildua ezarri zuenean bezala. Alegatu zibiko moduko bat. Nola nahi duk nik jakitea?

Jack Potter zapata-dendatik irten eta haiekin bildu zen.

—Zer gertatzen da, mutilak?

—Gorpu bat zegok faroletik zintzilik —esan zuen Loycek—. Poliziari deituko zioat.

—Jakinaren gainean egongo dituk —esan zuen Potterrek—, bestela ez zuan hor egongo honezkero.

—Dendara itzuli behar diat —Fergussonnek dendarantz jo zuen—. Lehenik, negozioak. Gero, plazera.

Loyce histeriko jartzen hasi zen.

—Ikusten al duzue? Ikusten al duzue hor zintzilik? Gizon baten gorputza duk! Hildako gizon batena!

—Jakina, Ed! Arratsaldean ikusi diat kafea hartzera irten naizenean.

—Beraz, arratsalde osoa darama hor?

—Jakina! Zerk kezkatzen hau? —Potterrek erlojuari begiratu zion—. Berandutu egin zaidak. Gero arte, Ed.

Potter espaloian aurrera urrundu eta gainerako oinezkoen artean galdu zen. Parkean paseoan zebiltzan gizonak eta emakumeak. Batzuek jakin-minezko begirada bat zuzentzen zioten bulto ilunari... eta aurrera jarraitzen zuten. Inor ez zen gelditzen, inork ez zion arretarik ematen.

—Erotu egingo nauk —xuxurlatu zuen Loycek.

Zintarrirantz jo eta kalea zeharkatu zuen semaforoari kasurik egin gabe. Klaxon-hots suminduek agurtu zuten. Azkenean karratu berde txiki-raino iritsi zen.

Adin ertainekoa zen gizona. Traje grisa zeukan jantzita, urratua eta lokaztua. Arrotza. Loycek inoiz ikusi gabekoa. Ez zen hirikoa. Aurpegia pixka bat alborantz mugitua zeukan eta jiraka zebilen, oso mantso eta isil, gaueko haizeak kulunkatuta. Ebakiak eta zauriak zeuzkan larruazalean. Arrakala gorriak, odolbilduek sortutako marka sakonak. Altzairuzko armazoidun betaurrekoak zeuzkan belarritik zintzilik, modu groteskoan. Begi irtenak zeuzkan, ahoa zabalik, eta handik mingain lodi eta urdinkara irteten zen.

—Jainkoarren! —xuxurlatu zuen Loycek, zorabiatuta.

Botagurari eutsi eta espaloira itzuli zen. Hosto baten moduan zegoen dardarka, higuinez, beldurrez... Zergatik? Nor zen gizon hura? Zergatik zegoen faroletik zintzilik? Zer esan nahi zuen? Eta... zergatik ez zen inor ohartzen?

Espaloian pauso bizian zihoan gizon txiki batekin egin zuen estropezu.

—Begiratu nondik zbiltzan! —marmar egin zuen zakar gizonak—. A, hi haiz, Ed.

Edek baiezkua egin zuen, durduzatuta.

—Kaixo, Jenkins.

—Zer gertatu zaik? —Papertegiko enplegatuak besotik eutsi zion Edi—. Itxura txarra daukak.

—Gorpua. Parkean.

—Jakina, Ed. —Jenkinsek LOYCE TELEBISTA APARATUAK — SALMENTA ETA KONPONKETAK dendaren sarreraraino zuzendu zuen—. Lasai hartu.

Margaret Henderson bitxi-dendatik irten eta haiengana joan zen.

—Zer gertatu da?

—Ed ondoezik dago.

Loyce indarka askatu zen.

—Zer egiten duzue hor geldirik? Ez al duzue ikusten? Jainkoarren...!

—Zertaz ari da? —galdetu zuen Margaret, urduri.

—Gorpuaz! —oihu egin zuen Edek—. Hor zintzilik dagien gorpuaz!

Jende gehiago bildu zen.

—Ondoezik dago? Ed Loyce da. Ondo al hago, Ed?

—Gorpua! —oihukatu zuen Loycek, eta aurrera egiten saiatu zen. Esku batzuek heldu zioten. Askatu egin zen—. Utzi joaten! Polizia! Deitu Poliziari!

—Ed...

—Mediku bati deitu behar zaio!

—Gaixorik egongo da!

—Edo mozkortuta.

Loyce jendetzaren artean aurrera egiten ahalegindu zen. Estropezu egin eta erortzeko zorian egon zen. Laino batetik zehar bezala ikusi zituen aurpegi jakingurak, kezkatuak, larrituak. Gizonak zein emakumeak gelditu egiten ziren zer gertatzen ari zen ikusi nahian. Bere dendarantz lasterka hasi zen. Fergusson barruan zegoela ikusi zuen. Gizon batekin hizketan, Emerson telebista aparatu bat erakusten ari zitzaion. Pete Foley, konponketa-mahaian, Philco berri bat prestatzen ari zen. Loycek ero moduan oihiu egin zion. Trafikoaren orroak eta inguruko marmarrek ahotsa itzali zioten.

—Egin zerbait! —oihiu egin zuen—. Ez gelditu hor! Egin zerbait! Zerbait gertatzen ari da! Zerbait ez dabil ondo!

Jendetzak errespetuzko korridore bat ireki zien Loyceganantz zihoa-zen bi polizia sendoei; beren lana ondo egiteko itxura dutenetakoak ziren.

* * *

—Izena? —murmurikatu zuen koaderno txikia eskuetan zuen poliziak.

—Loyce —Kopeta lehortu zuen, nekatuta—. Edward C. Loyce. Entzun, han atzean...

—Helbidea? —galdetu zuen poliziak. Patruila-autoa abiadura bizian zihoan, autoei eta autobusei iskin eginez. Loycek bere aulkian erortzen utzi zuen bere burua, akituta eta nahastuta. Sakon hartu zuen arnasa.

—Hurst Road, 1368.

—Hemen dago hori, Pikevillen?

—Bai —Loyce ahalegin bortitz bat eginda agondu zen—. Entzudazu. Plazan, farol batetik zintzilik...

—Non egon zara gaur? —galdetu zuen autoa gidatzen zuen poliziak.

—Non? —errepikatu zuen Loycek.

—Ez zara zure dendan egon, ezta?

—Ez —ezezko keinua egin zuen buruarekin—. Ez, etxean egon naiz. Sotoan.

—Sotoan?

—Zimenduak konpontzen. Lurra atera dut zementuzko armazoi bat jartzeko. Zergatik? Zer zerikusi du horrek zerarekin...?

—Ba al zegoen inor zurekin?

—Ez. Emaztea erdigunera joana zen. Seme-alabak eskolan zeuden —Loycek polizia batengandik bestearengana eraman zuen begirada, itxaropen zoro batek dir-dir egin zuen haren aurpegian—. Esan nahi duzue ez dudala azalpena ulertu... han behean nengoelako. Ni ez dut ulertu, baina gainerakoek bai?

—Horixe! —esan zuen koaderno txikia zeukan poliziak, etenaldi baten ondoren—. Ez duzu azalpena ulertu.

—Zerbait ofiziala da, beraz? Gorpuak... parkean zintzilikatuta egon behar du?

—Parkean zintzilikatuta egon behar du. Denek ikus dezaten.

Ed Loycek irribarre leun bat egin zuen.

—Jainko maitea! Uste dut sumindu egin naizela. Pentsatu dut zerbait gertatu dela, Ku Klux Klanekin lotutakoa, adibidez. Indarkeriazko ekin-tzaren bat, komunistek edo faxistek eginga —aurpegia xukatu zuen zapiarekin. Eskuak dardarka zeuzkan—. Poza ematen dit dena kontrolatuta dagoela jakiteak.

—Dena kontrolatuta dago.

Autoa Justizia Jauregira hurreratzen ari zen. Eguzkia sartuta zegoen. Kaleak ilun zeuden, goibel. Argiak piztu gabe zeuden artean ere.

—Hobeto sentitzen naiz —esan zuen Loycek—. Oso urduri jarri naiz. Sekulako zirkua sortu dudala uste dut. Ulertu dudanez, ez nauzue komisiariara eraman behar, ezta?

Bi poliziek ez zuten ezer esan.

—Nire dendara itzuli behar dut. Mutilek ez dute afaldu oraindik. Ondo nago. Amaitu dira arazoak. Beharrezkoa al da...?

—Ez da oso luzea izango —eten zion gidatzen ari zen poliziak. Prozesu labur bat. Minutu batzuetako kontua.

—Laburra izatea espero dut —murmurikatu zuen Loycek. Autoak frenatu egin zuen semaforo baten aurrean—. Uste dut iskanbila bat sortu dudala. Bitxia da, nerbioak aztoratzen zaizkizu eta...

Loycek atea ireki zuen. Kalera irten zen. Inguruko autoak martxan jarri ziren semaforoa aldatu zenean. Petrilera jauzi egin eta jende artean lasterka hasi zen, oinezko ugarien artean kamuflatuta. Bere atzean oihuak eta urrats presatuak entzun zituen.

Ez ziren poliziak. Berehala konturatu zen. Pikevilleko polizia guztiak ezagutzen zituen. Ezinezkoa zen hogeita bost urtez hiri txiki batean negozio bat zuzendu eta polizia guztiak ez ezagutzea. Ez ziren poliziak... eta ez zioten inolako azalpenik eman. Potter, Fergusson, Jenkins, inork ez zekien zergatik zegoen han gorpua. Ez zekiten... eta berdin zitzairen. Hori zen arraroena.

Loyce burdindegi batean sartu zen. Gezi baten pare pasatu zen harritutako saltzaile eta bezeroen artean, biltegian sartu eta atzeko atetik irten zen. Zaborrontzi bat bota zuen lurrera eta zementuzko eskailera batzuk jaitsi zituen. Hesi batera igo eta beste aldera jauzi egin zuen, arnasestuka, itotzear.

Ez zuen ezer entzuten bere atzean. Lortua zuen.

Kalexka ilun baten sarreran zegoen, taulaz, kutxaz eta hautsitako pneumatikoz josia. Amaieran irekitzen zen kalea ikusi zuen. Farol bat piztu zen. Gizonak eta emakumeak. Dendak, neonezko idazkunak, Autoak.

Eta eskuinean... komisaria.

Gertu zegoen, beldurgarri gertu. Janari-denda baten zama-plataforma bat pasatu eta gero, Justizia Jauregiaren zementuzko pareta handia zegoen. Leiho burdin-hesidunak. Poliziaren antena. Zementuzko harresi handia, zutik ilunpean. Leku txarra hain gertu egoteko. Eta bera gertuegi zegoen. Aurrera jarraitu behar zuen, haiek urrun izateko.

Haiek?

Loycek kontu handiz egin zuen aurrera kalexkan barrena. Komisariatik harago, Udaletxea zegoen, zurezko, urre koloreko latorrizko egitura horia, zementuzko maila zabalekoa, hain modaz pasatua. Ezin konta ahal bulegok osatutako ilarak ikusi zituen, leiho ilunak, zedroak eta sarrera inguratzen zuten loreontziak.

Eta... beste zerbait.

Iluntasun zati bat, ingurukoa baino trinkoagoa zen belztasunezko kono bat zegoen Udaletxearen aurrean. Zeruan galtzen zen iluntasun prisma bat.

Entzuten geratu zen. Jainko maitea, zerbait entzuten ari zen! Bizkor belarriak tapatzera bultzatu zuen zerbait, burua ixtera zarata kanporatzeko. Burrumba bat. Murmurio urrun eta itzalia, erlauntza erraldoi batenaren antzekoa.

Loycek begirada altxatu zuen, izuak izoztuta. Iluntasunak solidoa zirudien, hain zen trinkoa. Zerbait mugitu zen zurrunbiloan. Forma argitsuak. Zerutik jaitsi, une batez Udaletxe gainean gelditu, haren gainean erlauntza trinkoa osatuz flotatu eta gero teilatu gainean isilik pausatzen ziren gauzak.

Formak. Zerutik etorritako forma argitsuak. Gainean zeukan masa ilunarenak. Haiei begira zegoen.

* * *

Loyce luzaz egon zen zelatan, ur apartsuzko putzu baten gainean zegoen hesi oker baten atzean makurtuta. Multzoak jaisten ziren, Udaletzeko teilatu gainean pausatzen eta barruan desagertzen. Hegoak zituz-

ten. Intsektu erraldoien antzera. Hegan egiten zuten, planeatu, lurreratu eta gero karramarroen antzera herrestatzen ziren, alboka, teilatu gainean, eta eraikinean sartzen ziren.

Ikaratuta zegoen. Eta liluratuta. Gauaren haize hotzak putz egin zuen haren inguruan eta dar-dar egin zuen. Nekatuta zegoen, nahastuta. Gizon batzuk zeuden geldirik Udaletxeko mailadian. Gizon multzoak irteten ziren eraikinetik eta une batez gelditu egiten ziren aurrera jarraitu baino lehen.

Haietako gehiago ote zegoen?

Ez zirudien. Pitzadura beltzetik jaisten zirenak ez ziren gizonak, estralurtarrak baizik. Beste planeta batetik etorriak, beste dimentsio batetik. Zirrikitu hartatik herrestatzen ziren, unibertsoaren oskoleko arrakala hartatik. Hutsunetik sartzen ziren, beste plano bateko intsektuak.

Udaletxeko mailadian gelditutako gizon multzo bat sakabanatu egin zen. Batzuk zain zeukaten autorantz joan ziren. Forma haietako beste batek berriro eraikinean sartzeko keinua egin zuen. Asmoa aldatu eta besteekin batera jarraitzeko desbideratu zen.

Loycek begiak itxi zituen, izututa. Goreneko alerta egoeran zeuzkan zentzumenak. Hesi korrokoilduari lotu zitzaion indarrez. Forma, gizon forma, hegaldatu egin zen bat-batean eta besteengana joan zen hegan. Espaloi gainean pausatu zen, haien artean.

Sasi-gizonak. Imitazioko gizonak, Gizonen forma hartzeko ahalmena zuten intsektuak. Lurrean arruntak diren beste intsektu batzuk bezalakoak. Kolorazio babesgarria. Mimetismoa.

Loycek erreakzionatu egin zuen. Zutitu egin zen pixkanaka. Eguzkia sartua zen. Kalexka erabateko ilunpean zegoen, baina beharbada haiek iluntasunean ikusteko gauza ziren. Akaso haientzat iluntasunak ez zuen inolako aldaketarik ekartzen.

Kontu handiz utzi zuen atzean kalexka eta kalera irten zen. Gizonak eta emakumeak pasatzen ziren, baina gutxi. Talde batzuk zain zeuden autobusaren geralekuan. Autobus handi bat herrestatu zen errepidetik eta haren faroek iluntasuna zulatu zuten.

* * *

Loyce pixka bat baretu zen. Inguruko jendea aztertu zuen. Aurpegi nekatuak, ilunak. Lanetik etxera itzultzen ari zen jendea. Oso aurpegi

arruntak. Inork ez zion jaramonik egin. Isilik eseri ziren denak, beren eserlekuetan hondoratuta, autobusak kulunkatuta.

Haren ondoan eserita zegoen gizonak egunkari bat ireki zuen. Kiro-len atala irakurtzen hasi zen, aldi berean ezpainak mugituz. Gizon arrunta. Traje urdina. Gorbata. Exekutibo bat edo saltzaile bat. Emaztearengana eta seme-alabengana itzultzen ari zen.

Hogei bat urteko neska bat korridorearen beste aldean. Begiak eta ilea ilunak, pakete bat magalean. Galtzerdiak eta takoiak. Jaka gorria eta angorako jertsea. Bista finkoa aurrealderantz, bere baitan bildua.

Unibertsitateko ikasle bat, galtza bakeroak eta larru beltzezko jaka jantzita.

Kokospe hirukoitzeko emakume bat, paketez betetako erosketa poltsa handi batekin. Aurpegia nekeak estutua.

Jende arrunta. Gauero autobusa hartzen duen motakoa. Etxera itzultzen ari ziren, familiarengana. Afaltzera.

Etxera itzultzen ari ziren, burua hutsik zutela. Kontrolatuta, agertu eta haien, haien hiriaren, haien bizitzen jabe egindako estralurtar baten maskararekin estalita. Baita beraren jabe ere. Alde bakarra zen ez zela dendan egon, sotoan itxita baizik. Aldez edo moldez, ez zuten aintzat hartu. Haien kontrola ez zen perfektua, ez zen hutsezina.

Beharbada gehiago ere baziren.

Loycek nolabaiteko itxaropena elikatu zuen. Ez ziren ahalguztidunak. Huts bat egin zuten, ez zuten bera kontrolatu. Haien kontrol-sareak ez zuen bera harrapatu. Une hartan, sotoan egokitu zen. Bazirudien haien eragin eremua mugatua zela.

Eserleku batzuk aurrerago, gizon bat begira ari zitzaion. Loycek bere pentsamenduak eten zituen. Ile iluneko gizon argal bat, bibote txiki batekin. Ondo jantzita, traje marroia eta zapata distiratsuak. Liburu bat haren eskuetan. Loyceci begiratzen zion, arakatu egiten zuen. Berehala desbideratu zuen begirada.

Loyce urduri jarri zen. Haietako bat? Haien kontrolari ihes egindako beste bat?

Gizonak berriro begiratu zion. Begi ilun, bizi eta adimentsuak. Azkarrak. Gizon azkarregia haientzat... edo gauza haietako bat, intsektu estralurtarra.

Autobusa gelditu egin zen. Agure bat igo zen astiro, eta fitxa bat utzi zuen erortzen zirrikituan. Korridorean aurrera egin eta Loyceren aurrean eseri zen. Agureak beste gizonaren begirada hauteman zuen. Segundoko frakzio batean, korronte bat sortu zen bien artean.

Esanahi aberatseko begirada.

Loyce altxatu egin zen. Autobusak aurrera jarraitu zuen. Ate aldera joan zen lasterka. Maila bat jaitsi zuen. Larrialdietako palankari tira egin zion. Atea ireki zen.

—Aizu! —oihu egin zuen gidariak, frenatzen zuen bitartean—. Zer demontre...?

Loycek inguruetara begiratu zuen. Autobusak abiadura moteldu zuen. Etxeak alde guztietan. Bizitegi-barruti bat, lorategiak eta apartamentu-eraikin altuak. Begi biziko gizona jaiki egin zen. Agurea ere bai. Atzetik segika zetozkion.

Loycek jauzi egin zuen. Zoladuraren gainera erori zen indar beldurgarri eta zintarriaren kontra jo zuen. Gorputz osoan zeukan mina. Mina eta belztasun uholde itzela. Aurre egin zion, etsi-etsian. Belauniko jartzea lortu zuen, baina berriro erori zen. Autobusa geldituta zegoen. Jendea jaisten ari zen.

Loyce haztamuka hasi zen. Atzamarrak zerbaiten gainean itxi zitzaizkion. Harri bat, arekan utzia. Zutitu eta minezko intziria egin zuen. Forma bat hurreratu zitzaion. Gizon bat. Begi biziko gizona, liburua zeukana.

Loycek ostiko bat eman zion. Gizonak orro egin zuen eta erori egin zen. Loycek harria altxatu zuen. Gizona txilioka hasi eta, lurrean buelta-ka, Loyceren irismenetik urruntzen saiatu zen.

—Geldi! Entzun, Jainkoarren...!

Loycek berriro jo zuen. Kirrinka ikaragarria. Gizonaren ahotsa isildu eta intziri bihurtu zen. Loycek atzera egin zuen. Besteek inguratu egin zuten. Espaloitik bide partikular baterantz jo zuen lasterka. Inork ez zion jarraitu. Gelditu eta liburua zeukan gizonaren gorputz geldiarenguruan makurtu ziren, Loyceri jazarri zitzaion begi biziko gizonaren inguruan.

Hutsegitea izan ote zen?

Beranduegi zen horretaz kezkatzeko. Ihes egin behar zuen, haiengandik urrundu. Pikevilletik irten, atzean utzi iluntasunaren erdigunea, bere mundua haienarekin komunikatzen zuen pitzadura.

* * *

—Ed! —Janet Loycek atzera egin zuen, urduri—. Zer gertatu da? Zer...?
Loycek atea itxi zuen bere atzealdean eta egongelan sartu zen.

—Gortinak itxi, agudo.

Janet leihora hurreratu zen.

—Baina...

—Egin esaten dudana. Ba al dago etxean beste inor?

—Inor ez. Bikiak besterik ez. Goian daude, beren gelan. Zer gertatu da? Oso arraro zaude. Zergatik etorri zara etxera?

Edek giltzaz itxi zuen ate nagusia. Etxea arakatu eta sukaldean sartu zen. Harraskaren azpian zegoen tiraderatik harakin-aizto handia atera eta atzamar batekin probatu zuen. Zorrotza. Oso zorrotza.

Egongelara itzuli zen.

—Entzudazu —esan zuen—, ez zait denbora asko gelditzen. Badakite ihes egin dudala eta nire bila ibiliko dira.

—Ihes egin? —Janeten aurpegiak nahasmena eta beldurra adierazi zituen aldi berean—. Norengandik?

—Hiriaz jabetu dira. Kontrola hartu dute. Egiaztatu dut. Aginte nagusiekin hasi ziren, Udalarekin eta Polizia Sailarekin. Benetako gizakiekin egin dutena...

—Zertaz ari zara?

—Inbaditu egin gaituzte. Beste unibertso batetik, beste dimentsio batetik. Intsektuak dira. Mimetikoak. Eta gehiago. Buruak kontrolatzeko ahalmena dute. Zeure burua.

—Neure burua?

—Hemen dute sarbidea, Pikevillen. Dena hartu dute, hiri osoa... ni izan ezik. Etsai izugarri boteretsuari aurre egin behar diogu, baina mugak dituzte. Hori da gure itxaropena. Mugatuak dira! Huts egin dezakete!

Janetek burua astindu zuen.

—Ez dut ulertzen, Ed. Erotu egin zara.

—Erotu? Ez, zorte kolpe bat izan da. Sotoan egon ez banintz, zuek denak bezalakoa izango nintzateke —Loycek leihotik begiratu zuen—. Ez daukat hitz egiteko astirik. Hartu zure jaka.

—Nire jaka?

—Pikevilletik alde egingo dugu. Laguntza lortu behar dugu, gauza horren aurka borrokatu. Garaitu ditzakegu. Ez dira hutsezinak. Erraza izango da, baina bizkor ibili beharko dugu hori lortzeko. Agudo! —zakar heldu zion besoa—. Hartu zure jaka eta deitu bikiei. Bagoaz. Ez nekerik hartu mailetak egiten. Ez dugu astirik.

Emaztea, aurpegia zuri-zuri zuela, jantzitegira joan zen eta bere jaka atera zuen.

—Nora joango gara?

Edek idazmahaiko zorroa ireki eta edukia lurrera bota zuen. Errepide-mapa bat hartu eta ireki zuen.

—Autobidea zainduta edukiko dute, noski, baina bigarren mailako errepide bat dago, Oak Grovera doana. Behin esploratu nuen. Ia guztiz abandonatuta dago. Akaso ahaztu egin dute.

—Arrantxoko errepide zaharra? Jainkoarren, erabat itxita dago. Inork ez du erabiltzen.

—Badakit —Edek mapa jakan gorde zuen—. Gure aukera bakarra da. Jaitsi bikiak eta goazen. Zure autoaren tanga beteta dago, ezta?

Janet zur eta lur zegoen.

—Chevyarena? Atzo arratsaldean bete nuen —Janet eskailetarantz joan zen.

—Ed, nik...

—Deitu bikiei!

Ate nagusia ireki eta kanpora begiratu zuen. Ez zen ezer ikusten. Bizitza arrasto txikiena ere ez. Oraingo dena primeran zilhoan.

—Jaitsi —oihu egin zuen ahots dardartiz—. Bagoaz... paseatzera goaz.

—Orain?

Tommyren ahotsa zen.

—Bizkor —zaunka egin zuen Edek—. Jaitsi behingoz.

Tommy eskaileraren goialdean agertu zen.

—Etxeko lanak egiten ari nintzen. Zatikiekin hasi gara. Parkerrek esan du egiten ez baditugu...

—Ahaztu zatikiak —jaitsi zenean Edek bere semeari heldu eta aterantz bultzatu zuen—. Non dago Jim?

—Badator behera.

Tommy aterantz joan zen poliki-poliki.

—Zer gertatu da, aita?

—Paseo bat ematera goaz.

—Paseo bat? Non?

Ed Janetengana itzuli zen.

—Argiak piztuta utziko ditugu, eta telebista martxan. Piztu itzazu —aparaturantz bultzatu zuen—. Horrela usteko dute jarraitzen dugula...

Burrunba entzun zuen. Harakin-aizto luzea atera zuen berehala. Izututa, eskaieratik berarenganantz jaisten zuela ikusi zuen, hegoak asintzen. Jimmyrekiko antz lauso bat zeukan artean ere. Txikia zen. Begirada labur bat: gauza bere gainera zetorren, begi hotz eta gizagabeak intsektuenen antzera konposatuak zituela. Hegoak, gorputza artean ere kamisetarekin eta bakeroekin estalita, karikatura bufoa. Bere ondora iritsi zenean, modu arraroan jiratu zuen gorputza. Zer asmo zuen?

Ezten bat.

Loycek indarrez sastakatu zuen. Gauzak atzera egin eta burrunba egin zuen, amorratuta, Loycek lurrera bota zuen bere burua eta bueltaka joan zen atearen pareraino. Tommy eta Janet geldirik zeuden, estatuak balira bezala, aurpegiak sorgor. Loycek berriro sastakatu zuen aiztoarekin. Oraingoan, armak bere lana egin zuen. Gauzak oihu egin zuen eta aldaroka hasi zen. Paretaren kontra errebotatu eta lurrera erori zen.

Zerbait sartu zen Eden gogoan. Indar-horma bat, energiazkoa, buru estralurtar bat bere barruan bere burua zundatzen. Bat-batean paralizatuta geratu zen. Buru hura berearekin harremanetan jarri zen une labur eta harrigarri batez. Presentzia guztiz arrotza, izugarria bere gainean pausatzen... eta gero begiak kliskatu zituen izakia alfonbra gainean abaildu zenean.

Hilda zegoen. Oinarekin bultzatuta jiratu zuen. Intsektu bat zen, euli bat. Kamiseta horia, bakeroak. Bere seme Jimmy... Burua tinko itxi zuen. Beranduegi horretan pentsatzeko. Aiztoa hartu eta aterantz jo zuen. Janetek eta Tommyk harri bihurturik jarraitzen zuten. Autoa kanpoan zegoen. Ez zuen inoiz lortuko. Zain izango zituen. Hamabost kilometro oinez. Hamabost kilometro lur zailean, amildegiekin, zelai irekiekin eta basoz hornitutako muinoekin. Bakarrik joan beharko zuen. Loycek atea ireki zuen. Une batez emazteari eta semeari begiratzeko jiratu zen. Ondo-

ren, atea danbateko batez itxi eta lasterka jaitsi zituen atariko eskailera mailak. Iluntasunean barneratu zen eta presaka egin zuen aurrera hiriarren mugetarantz.

* * *

Goizeko eguzkia itsugarria zen. Loyce gelditu egin zen, arnasarik gabe, eta balantzaka hasi zen. Izerdia irristatzen zitzaion begien gainean. Arropa urratua zioten sastrakek eta elorriek. Hamabost kilometro... katuka. Gau osoa arrastaka. Zapatak lokatzez estalita zeuden. Zaurituta zegoen, hozminduta, erabat akituta.

Baina aurrean Oak Grove zeukan.

Arnasa sakon hartu eta muinoan behera jaisten hasi zen. Bi aldiz estropezu egin eta erori zen, altxatu eta oinez jarraitu zuen. Belarriek burrunba egiten zioten. Dena nahasten zen. Baina lortu zuen. Pikevilletik ihes egin zuen.

Landan lan egiten zuen nekazari batek ikusi zuen. Neska gazte bat etxe txiki batetik ari zitzaion begira. Loyce errepidera iritsi zen. Aurrerago gasolindegia bat eta taberna bat zeuden. Kamioi pare bat, oilo batzuk lurrari mokoka, txakur bat uhalarekin lotuta. Zuriz jantzitako langileak mesfidantzaz begiratu zion gasolindegira iritsi zenean.

—Jainkoari eskerrak! —paretan bermatu zen—. Ez nuen uste lortuko nuenik. Ia denbora guztian nire atzetik ibili dira. Beren burrunbak entzuten nituen. Burrunbaka eta jirabiraka ibili dira nire inguruan.

—Zer gertatu da? —galdetu zion enpleguatuak—. Ezbeharren bat? Erasoen egin dizute?

Loycek burua astindu zuen.

—Hiri osoa bereganatu dute. Udala eta komisaria. Gizon bat eskegi dute farol batetik. Hori izan zen ikusi nuen lehen gauza. Errepide guztiak blokeatu dituzte. Hurbiltzen ari ziren autoen gainean hegan ikusi nituen. Goizaldeko laurak aldera lortu dut haiengandik ihes egitea. Berehala jakin dut. Alde egiten ari zirela susmatu dut. Eta orduan eguzkia ateratu da.

Langileak ezpainak busti zituen, urduri.

—Burutik eginda zaude. Hobe izango da mediku bati deitzea.

—Eraman nazazu Oak Grovera —esan zuen Loycek. Bere buruari harxintzarren gainean erortzen utzi zion—. Berehala ekin behar diogu.

* * *

Eden kontakizun osoa grabatu zuten. Amaitu zuenean, komisarioak grabagailua itzali zuen eta zutitu egin zen. Une batez geldirik egon zen, pentsamenduetan murgildurik. Azkenik, zigarroak atera eta bat piztu zuen, bekozkoz.

—Ez didazu sinesten —esan zion Loycek.

Komisarioak zigarro bat eskaini zion. Loycek apartatu zegin zuen, ezinegenez.

—Jar zaitez eroso —komisarioa leihora hurbildu zen eta Oak Grove hiririari begiratu zion une batzuetan—. Sinesten dizut —esan zuen bat-batean.

Loycek gorputza abailtzen utzi zuen, lasaituta.

—Jainkoari eskerrak!

—Beraz, ihes egin zenuen —komisarioak buruari eragin zion—. So-toan zeunden, ez zeure dendan. Milioi baten arteko aukera bakarra.

Loycek pixka bat edan zuen ekarri zioten kafetik.

—Teoria bat daukat —murmurikatu zuen.

—Zein da?

—Horiei buruz; nortzuk diren. Gune bakarra hartzen dute aldi ba-koitzean. Funtsezkoenetik hasten dira, autoritate garrantzitsuenetatik. Hortik aurrera, zirkuluan zabaltzen dira. Beren kontrola irmoa denean, hurrengo hirira doaz. Poliki sakabanatzen dira, pixkanaka. Uste dut prozesua aspaldi hasi zela.

—Aspaldi?

—Duela milaka urte. Ez dut uste berria denik.

—Zergatik diozu hori?

—Umea nintzela... Liga Biblikoan erakutsi ziguten ilustrazio bat. Oso antzinako ilustrazio erlijiosoa. Jainko etsaiak, Jehovak garaituak. Molok, Beltzebu, Moab, Baalin, Astarot...

—Eta?

—Irudiek ordezkutzen zituzten —Loyce komisarioari begiratu zion—. Beltzebu euli erraldoi batek irudikatzen zuen.

Komisarioak marmar egin zuen.

—Borroka zahar bat.

—Garaituak izan ziren. Bibliak haien porrotak kontatzen ditu. Batzuetan irabazten dute, baina beti amaitzen dute garaituak izaten.

—Zergatik?

—Ezin dute mundu guztia bereganatu. Nirekin huts egin dute. Eta inoiz ezin izan dituzte hebrearrak garaitu. Hebrearrek mundu osora zabaldu zuten mezua. Arriskuaren ziurtasuna. Autobuseko bi gizonak. Horiek ulertu dutela uste dut. Ihes egin dute, nik bezala —ukabilak ixi zituen—. Bat hil nuen. Hutsegitea izan zen. Arriskatzeko beldur nintzen.

Komisarioak baiezeko keinua egin zuen buruarekin.

—Bai, zalantzarik gabe ihes egin dute. Zuk bezala. Ustekabeko istripuak, baina hiriaren gainerakoa sendo kontrolatuta zegoen —leihotik urrundu zen—. Ongi, Loyce jauna. Dena argitu duzula dirudi.

—Dena ez. Urkatutako gizona. Faroletik zintzilik zegoen gizona. Ez dut ulertzen. Zergatik? Zergatik zintzilikatu zuten berariaz?

—Erraza dirudi —komisarioak irribarre egin zuen—. Amua.

Loyce urduri jarri zen. Haren bihotzak taupa egiteari utzi zion.

—Amua? Zer esan nahi duzu?

—Zu irtetera bultzatzeko. Zuk zeure burua salatzeke. Horrela, jakingo zuten nor zegoen kontrolpean... eta nork ihes egin zuen.

Loyce uzkurdu egin zen, izututa.

—Horrek esan nahi du hutsegiteak izatea aurreikusten zutela! Aurrea hartu zuten... —eten egin zuen jarduna—. Tranpa bat zuten prestatua.

—Eta zuk zeure burua salatu zenuen. Agerian geratu zinen —komisarioak aterantz jo zuen bat-batean—. Zatoz nirekin, Loyce. Asko dugu egiteko. Martxan jarri behar dugu. Ez dago astirik galtzeko.

Loyce apurka-apurka altxatu zen, sorgortuta.

—Gizona. Nor zen gizon hori? Ez nuen inoiz ikusi. Ez zen hirikoa. Arrotza zen. Zikina, lokatzez estalia, aurpegia arramazkatuta, ebakiz be-tea...

Itxura arraroa hartu zuen komisarioaren aurpegiak erantzun zue-nean.

—Agian hori ere ulertuko duzu —esan zuen ahapeka—. Zatoz nirekin, Loyce.

Ateari eutsi zion, begiak distiratsu. Loycek kalea ikusi zuen une batez, komisariaren aurrean. Polizia-agentek, plataforma moduko bat. Telefono-zutoin bat... eta soka bat!

—Hortxe —esan zuen komisarioak, eta irribarre egin zuen, hotz.

* * *

Eguzkia sartu zenean, Oak Groveko Merkataritza Bankuko lehendakariordea ganbera korazatutik irten zen, denbora-sarraila astunak jaitsi zituen, kapela eta berokia jantzi eta kalera irten zen. Jende gutxi zebilen, denak presaka afaltzera joateko.

—Gabon —esan zuten guardiek, eta atea itxi zuten.

—Gabon —murmurikatu zuen Clarence Masonek.

Autorantz jo zuen. Nekatuta zegoen. Egun osoa eman zuen ganberan lanean, segurtasun-kutxen banaketa aztertzen, ikusteko ea beste ilara baterako lekurik ba ote zegoen. Poza ematen zion amaitu izanak.

Izkinan gelditu zen. Kaleko farolak ez zeuden piztuta artean ere. Iluntasuna zen nagusi kalean. Dena lausoa zen. Ingurura begiratu... eta harri eta zur geratu zen.

Gauza handi eta moldegabe bat zegoen komisariaren aurreko telefono-zutoinetik zintzilik. Haizeak arin kulunkarazten zuen.

Zer demonio zen?

Mason zuhur hurbildu zen. Etxera iritsi nahi zuen. Nekatuta eta goseak zegoen. Emaztea, seme-alabak, jangelako mahai gaineko janari beroa. Fardelak zerbait lotsagarria, higuingarria iradokitzen zion. Ez zegoen argi askorik; ezinezkoa zen hura zer zen asmatzea. Hala ere, erakarri egiten zuen, hobeto ikustera bultzatzen. Gauza moldegabe hark ezinego-na eragiten zion. Izutu egiten zuen... eta liluratu.

Eta arraroena zen itxuraz inor ez zela konturatzen.